

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

УСТОЗЛАРГА ЭҲТИРОМ

(1-октябрь – Устоз ва мураббийлар куни)

Муҳтарам жамоат! Ислом дини илму маърифатга тарғиб қилувчи илоҳий диндир. Зеро, инсоннинг дунё ва охиратининг обод бўлиши илм олмоғи ва унга амал қилиши билан боғлиқдир. Қуръони каримнинг кўплаб оятлари ва Пайғамбаримиз صلی اللہ علیہ وسلم нинг қатор ҳадисларида ушбу маънолар баён этилган. Илм руҳнинг озуқасидир. Инсоният илм билангина Аллоҳни танийди, ҳақиқий саодатни қўлга киритади, унинг шарофати билан юксалади. Илм эса устознинг саъй-ҳаракати, тинимсиз меҳнати, ғайрати ва матонати билан эгалланади. Илм ўргатувчи устозлар бежизга “пайғамбарларнинг меросхўрлари”, деб эъзозланмаганлар. Қуръони каримда ўзи эгаллаган илмни бошқаларга ўргатган устозларнинг шаъни-шарафи нақадар улуғлиги ҳақида бундай марҳамат қилинади:

يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

(سورة المجادلة/11).

яъни: “... Аллоҳ сизлардан имон келтирган ва илм ато этилган зотларни (баланд) даража (мартаба)ларга кўтарур. Аллоҳ қилаётган (барча яхши ва ёмон) амалларингиздан хабардордир” (Мужодада сураси, 11-оят).

Пайғамбаримиз صلی اللہ علیہ وسلم ҳам илмли кишининг илмсиз кишидан даражаси юқори эканлигини бир қанча ҳадисларида баён қилганлар. Жумладан,

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، ذُكِرَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَانِ: أَحَدُهُمَا عَابِدٌ وَالْآخَرُ عَالِمٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِي عَلَى أَدْنَاكُمْ" (رَوَاهُ الْإِمَامُ التِّرْمِذِيُّ).

яъни: Абу Амома ал-Боҳилий رضي الله عنه дан ривоят қилинадик, Расулulloх صلی اللہ علیہ وسلم га икки киши ҳақида гапиришди. Уларнинг бири обид, иккинчиси эса олим эди. Шунда Расулulloх صلی اللہ علیہ وسلم: “Олимнинг обиддан ортиқлиги ҳудди менинг сизлардан энг қуйи даражадаги кишидан ортиқлигимга ўхшайди”, – дедилар (Имом Термизий ривояти).

Устозга меҳр қўймаган, ҳурмат қилмаган шогирднинг илми пухта эгаллашига ишониш қийин. Бемор киши ўз ихтиёрини бутунлай табибга топширганидай, таълим олувчи шогирд ҳам ўзини батамом муаллим ихтиёрига топшириши, уни эъзозлаб ҳурматлаши ва доимо хизматида шай туриши керак. Абдуллоҳ ибн Аббос رضي الله عنه ўзидан ёши улуғ бўлган Зайд ибн Собит رضي الله عنه нинг уловлари тизгинини ушлаб, унга минишларида ёрдам бериб бундай деганлар: *"Уламоларга шундай хизмат қилишга буюрилганмиз. Агар шогирд улуглик сифатига етмай туриб, ундан фахрланиб кибрланса, жоҳилдир. Зеро, илм-ҳикмат мўмин кишининг йўқотган нарсасидир, қачон топса, уни олишга ҳақли"*.

Муҳтарам азизлар! Кишида илм ўз-ўзидан пайдо бўлиб қолмайди. Албатта, бунинг учун устоз зарур. Илм ва уни талаб қилишнинг фазилати нақадар улуғ бўлса, илм ўргатиш яъни, устозлик қилишнинг фазилати унданда буюқдир. Қуръони каримда баён қилинишича, инсониятнинг аввали Одам Ато ф ҳам ўзининг замонаси учун зарур бўлган илмга мухтож бўлганидан Аллоҳ таолонинг ўзи у зотга таълим берди.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ﴿٣١﴾ (سورة البقرة/31).

яъни: **"(Аллоҳ) Одамга барча (яратилган ва яратилажак нарсаларга тегишли) номларни ўргатди"** (Бақара сураси, 31-оят).

Ҳар бир замонда Аллоҳ таоло инсониятга илму ҳикмат ўргатиш учун пайғамбарларини юбориб турди. Жумладан, охирзамон пайғамбари Муҳаммад \square ни шундай шарафли вазифа билан юборди.

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (سورة آل عمران/31).

яъни: **"Аллоҳ ўз ичларидан Аллоҳнинг оятларини ўқиб берадиган, уларни (ширк ва гуноҳлардан) мусаффо қиладиган ҳамда уларга Китоб ва Ҳикматни таълим берадиган Пайғамбарни юбориш билан, мўминларга инъом этди. Улар эса бундан олдин аниқ гумроҳликда эдилар"** (Оли Имрон сураси, 164-оят). Бу ҳақда Пайғамбар صلی اللہ علیہ وسلم нинг ўзлари:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "... وَ إِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّمًا" (رَوَاهُ الْإِمَامُ ابْنُ مَاجَهَ).

яъни: Абдуллоҳ ибн Амр رضي الله عنه дан ривоят қилинади, Расулulloҳ صلی اللہ علیہ وسلم: *"Албатта, мен муаллим қилиб юборилганман"*, деганлар. Мана шунинг ўзи ҳам устозлик қай даражада юксак мартаба эканлигини кўрсатади.

Дарҳақиқат, ўзгаларга илму маърифат зиёсини тарқатиш нақадар савобли амал. Бу вазифага мутасадди бўлган кишининг даражаси ҳам

мислсиз. Шунинг учун ҳам борлиқдаги ҳамма нарса устознинг ҳаққига дуо қилиб туради. Расулulloҳ صلی اللہ علیہ وسلم бу ҳақда шундай марҳамат қилганлар:

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَأَهْلَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ حَتَّى التَّمَلَّةَ فِي جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحَوْثُ فِي الْبَحْرِ لِيُصَلُّوا عَلَيَّ مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ"
(رَوَاهُ الْإِمَامُ التِّرْمِذِيُّ).

яъни: Абу Амома رضي الله عنه дан ривоят қилинади, Расулulloҳ □: “Албатта, Аллоҳ таоло, Унинг фаришталари, осмонлару ер аҳли, ковагидаги чумоли, ҳаттоки, денгиздаги балиқ ҳам одамларга яхшиликни таълим берувчига саловот айтадилар”, - деганлар (Имом Термизий ривояти).

Муҳтарам жамоат! Мамлакатимизда устоз ва мураббийларга эҳтиром кўрсатиш, уларни эъзозлаш, ижтимоий имтиёзлар яратиш борасида кўплаб ишлар амалга оширилмоқда. Жамиятнинг маънавий-маърифий даражаси устоз ва мураббийларга бўлган муносабатга қараб баҳоланади. Жамиятнинг кўп қисмини ташкил қилувчи ёшларимизга таълим-тарбия бериб келаётган устоз ва мураббийларимизни ҳар вақт хурматлашимиз ва эъзозлашимиз лозим. Зеро, келажак авлодни баркамол ва етук маърифатли бўлиб етишишида уларнинг хизматлари каттадир. Ўзбекистон бугунги дунё ҳамжамиятида ўзининг муносиб ўрнини эгаллаб, таълим, маданият, спорт ва бошқа соҳаларда тенглар ичра тенг овоз билан халқаро майдонда ўз мавқеъига эга бўлишида устоз ва мураббийларнинг ўрни бекиёсдир. Шу муносабат билан юртимизда ҳар йили 1 октябрь куни “Устозлар ва мураббийлар куни”, деб белгиланиб, шу кунда халқимиз байрам қилиб, устозларга кўпроқ хурмат-иззат кўрсатадилар, дилларига хурсандчилик бахш этишга ҳаракат қиладилар.

Устозларни кадрлаш ҳақида сўз кетганда беихтиёр ҳазрати Мир Алишер Навоий бобомизнинг ушбу сўзлари ёдимизга тушади:

Ҳақ йўлида ким сенга бир ҳарф ўқитмиш ранж ила,
Айламак бўлмас адо онинг ҳаққин минг ганж ила.

Ҳақиқатан ҳам, “устоз отангдек улуғ” деб, аждодларимиз бежиз айтишмаган. Чунки, ота фарзандни дунёга келтирган бўлса, устоз унга одамийликдан сабоқ берган. Бир машҳур зотдан, нима учун устозингизни отангиздан ҳам ортиқ кўрасиз, деб сўрашганда: Отам мени жисмимни тарбиялаб ерга тушишимга сабаб бўлган, устозим эса руҳимни тарбиялаб кўкка етишимга сабаб бўлди, деган экан.

Динимиз таълимотига кўра ўзгаларга таълим берган киши нафақат дунёда иззат хурматда бўлади, балки вафотидан кейин ҳам қолдирган манфаатли илми, таълим берган шогирдларининг хизмати, ёзган асарларидан ўзгаларнинг фойдаланиши туфайли номаи амалига савоб тўхтовсиз бориб туради. Шундай экан, устоз ва мураббийлар ҳар қанча эъзозланса арзийди.

Баркамол авлод ва соғлом жамият олдида катта масъулият соҳиби бўлган барча устоз ва мураббийларимизга мустаҳкам сиҳат-саломатлик ва

икки дунё саодатига мушарраф этишини сўраб, дуолар қилиб қоламиз!
Омин!

Муҳтарам азизлар! Фикҳий масалаларнинг баёни борасидаги бугунги суҳбатимизда **қарз ҳақида** сўз юритамиз.

ҚАРЗ олди-берди муомаласига киришган ҳар икки тарафга ҳам ўзининг талаб ва масъулиятлари юкланади.

Қарз берувчига лозим бўлади:

1. Қарз берувчи холис Аллоҳнинг розилигини топишни ният қилиши.
2. Бировнинг оғирини енгил қилишни мақсад қилиши.
3. Зинҳор қарз бериш орқали даромад топишни кўзламаслиги.
4. Қарз бериб унинг эвазига қарздордан фойда олиш судхўрлик эканини билиши.
5. Судхўрлик эса, гуноҳи кабиралар жумласига киришидан хабардор бўлиши.
6. Қарз берган киши қайта-қайта қарзини қистайвермаслиги.
7. Иложи борича имкониятлар яратиб бериб, вақтини чўзиб бериши лозимлиги.
8. Агар қарздор қарзини уза олишга умуман кўзи етмаса, қарз берган киши муддатни чўзиб бериш ёки қарздан кечиб юбориш динимизда тарғиб қилингани.
9. Имкон қадар қарз берганда, вақтини тайинламаслиги.
10. Ҳар икки томон ўртасида кейинчалик ихтилоф ва низо чиқмаслиги учун қарзни гувоҳлар ҳузурида ёзиб қўйиш мақсадга мувофиқ эканлиги.

Қарз олувчига лозим бўлади:

1. Қарзни фақат муҳтож бўлганда олиш;
2. Қарз олганда, қодир бўлиши билан қайтариш;
3. Қарзини узишга етадиган моли бўла туриб, уни эгасига бермай вақтини ўтказиб юриш зулм эканлигини билиш;
4. Қарзни бировга ҳасад қилиб, молига кўз олайтириб, уни чув тушириш, бор-йўғидан мосуво қилиш мақсадида қарз олиш эса, улкан гуноҳ эканини билиши.